

PUHE MESSUHALLISSA MOSKOVAN RAUHAN VUOSIPÄIVÄNÄ 13/3-1942.
=====

Päivälleen kaksi vuotta takaperin Suomessa valitsi yleinen maansuru. Liput olivat puolitangossa ja monen kansalaisen silmä kyynelissä. Edellisenä yönä Moskovassa allekirjoitettu rauha oli puolen päivän aikaan saatettu kansalaisten tietoon. Se puhe, jolla jouduin tämän surusanoman Suomen kansalle tiedoittamaan, oli raskaimpia tehtäviä, mitä ihmisen osaksi yleensä voi sattua. Kun me tänään kokoonnumme tämän tapahtuman vuosipäivänä, emme tee sitä juhliaksemme tuota synkkää muistoa, vaan todetaksemme, ettei Suomen kansaa tuosta onnettomuudesta huolimatta ole onnistuttu masentamaan. Olemme täällä luodaksemme luottavaisen katseen tulevaisuuteen ja ilmaistaksemme Suomen kansan päättäväisen tahdon säilyttää alueensa ja itsenäisyytensä sekä nousta entistä korkeampaan kukoistukseen.

Tieto rauhan teosta ja sen raskaista ehdoista tuli suurimmalle osalle kansaa suurena yllätyksenä. Olimmehan kolmen ja puolen kuukauden aikana odottamattomalla menestyksellä torjuneet vihollisen hyökkäykset ja meillä oli oikeus odottaa sen mukaisia rauhanehtoja. Kun ehdot kuitenkin monin verroin ylittivät edellisen syksyn neuvotteluissa esitetyt vaatimukset ja kun ne sen lisäksi olivat maamme tulevaisuutta uhkaavia,

aiheutti tämä pettymystä ja eräillä tahoilla suuttumustakin. Vastalauseitakin sateli. Ehkä jyrkimmässä muodossaan esiintyi tämä suuttumus eräessä minullelähetyssä sähkösanomassa, jossa joukko tunnettuja kansalaisia julisti: "emme ikinä hyväksy sikamaista häpeärauhaa". Sama mainesana "häpeärauha" on näinä päivinä jälleen nähnyt päivänvalon. Se osoittaa, etteivät edes kuluneet kaksi vuotta ole riittäneet vakuuttamaan kaikkia silloin otetun askeleen välttämättömyydestä.

Tämä mainesana on tietenkin täydellisesti harhaan osunut. Se antaa väärän kuvan silloisesta valtioteosta. Rauhantekoon ei sisältynyt mitään häpeällistä. Niinhyvin Suomen armeija kuin kotirintama olivat suurenmoisella lujuudella ottaneet vastaan hyökkäyksen ja kestäneet sen tuomat koettelemukset. Sodan viikot muodostavat erään kunniakkaimpia lukuja Suomen kansan historiassa. Mutta kaikella on rajansa ja niin myös pienen kansan vastustuskyvyllä. Ennen pitkää harvalukuinen armeijamme väsyi ylivoimaisia hyökkäyksiä torjuessaan. Niin kauan kuin armeijan vastustuskyky vielä oli murtumaton oli viisaampaa tehdä raskaskin rauha kuin kuluttaa voimat loppuun. Tästä olivat niinhyvin maan hallitus kuin puolustuksemme johto samaa mieltä. Rauhanehtojen kovuudesta johtui, että rauhaa on hyvällä syyllä nimitetty "pakkorauhaksi". Mutta kunniallinen päätös ankaralle sodalle se joka tapauksessa oli.

Äsken mainitsemassani puheessa lausuin rauhan-ehdoista mm. näin: "Suuresti epäillen on hallituksemme siihen (rauhaan) suostunut. Ratkaisu on ollut sitäkin vaikeampi tehdä, kun kukaan ei voi sanoa, mitä lähin tulevaisuus tuo mukanaan. Tässä tapauksessa tulee vasta myöhemmin, kuten kaikissa suurissa poliit-

tisissa ratkaisuihin, näyttäytymään onko ratkaisu ollut oikea vai väärä. Hallituksen on kuitenkin ollut otettava vastuu."

Luullakseni nyt jo, vasta kahden vuoden kuluttua, voi todeta, että ratkaisu oli oikea. On nimittäin helppo kuvitella, mikä olisi ollut seurauksena, ellei rauhaa olisi silloin tehty.

Toisena vaihtoehtona oli vastarinnan jatkaminen sekä Englannin ja Ranskan tarjoaman sotilaallisen avun vastaanottaminen. Tästä olisi välittömänä seurauksena ollut maamme joutuminen osalliseksi suurvaltain väliseen sotaan Englannin ja Ranskan rinnalla. Apu olisi ilmeisesti kuitenkin tullut liian myöhään, jos se ollenkaan olisi tänne päässyt. Ei sitä ainakaan olisi saapunut riittävästi, kuten kokemus monen muun maan kohdalta on osoittanut. Maamme olisi siten epäilemättä lyhyessä ajassa joutunut kokonaan vallatuksi ja hävitetyksi. Olisimme myöskin vetäneet koko Pohjolan mukaan sodan jalkoihin, sillä länsivaltain lähettämän apuretkikunnan tulo Skandinavian kautta olisi todennäköisesti muodostanut siitä sotänäyttämön. Suurvaltasodan vastaiseen kulkuun tämän vaihtoehdon valitseminen olisi vaikuttanut sen, että Englanti ja Neuvostoliitto tällä hetkellä ilmeisesti olisivat suurvaltasodassa toistensa vastustajia, sen sijaan että ne nyt ovat liittolaisia.

Moskovan pakkorauhan kautta asiat saivat toisen käänteeseen. Maamme pelastui ja säilytti itsenäisyytensä. Muu Pohjola välttyi ainakin toistaiseksi joutumasta sodan jalkoihin. Suomi sai hyvin tarvitsemansa levähdysajan, jonka kuluessa se saattoi alkaa parannella haavojaan. Se voi myöskin valmistautua paremmalla menestyksellä vastaanottamaan uusia, odotettavissa olevia hyökkäyksiä.

Suotaneen anteeksi, että vielä lainaan kaksi

vuotta takaperin pitämääni puhetta. Silloin katsoin olevani oikeutettu rauhoittamaan Suomen kansaa seuraavalla tiedolla rauhanneuvottelujen kulusta: "Poliittisia vaatimuksia ei sensijaan ole esitetty. Maamme sisä- ja ulkopoliitiikkaan ei Neuvostoliitto aio sekaantua. Se olisi-kin ollut vaatimus, jota ei olisi voitu hyväksyä. Samoin jäi maamme itsemääräämisoikeus täysin koskemattomaksi."

Tämä pitikin paikkansa sikäli kuin neuvotteluista ja rauhansopimuksen sisällöstä oli kysymys. Me kuitenkin petyimme luottaessamme tähän sopimukseen samoin kuin olimme aikaisemminkin pettyneet luottaessamme Neuvostoliiton hallituksen tekemäin sopimusten kestävyYTEEN. Tuskin oli muste kuivunut sillä paperilla, jolla rauhansopimuksen allekirjoitukset olivat, kun Neuvostoliiton todelliset tarkoitukset kävivät ilmeisiksi. Neuvostoliitto sekaantui jatkuvasti niin hyvin maamme sisä- kuin ulkopoliitiikkaan. Sen taholta esitettiin myös lukemattomia taloudellisia vaatimuksia, jotka olivat osaksi niin pikku- kumaisia, että tavallinen kamasaksakin olisi hävennyt niitä esittää. Kaiken oloihimme sekaantumisen tarkoituksena oli johtaa kehitystä siihen suuntaan, että tilanne kypsyisi ei ainoastaan koko Suomen valtaamiselle vaan myöskin sen bolshevisoimiselle. Valitettavasti oli myöskin joukko Suomen omia kansalaisia tätä itsenäisyytemme pohjan kaivamista auttamassa, osa tietoisesti, osa tietämättään harhaanjohdettuna. Näistä painostus- ja kirstystoimenpiteistä samoin kuin niistä vaikeuksista, joita meille niiden kautta aiheutettiin, on herra Paasikivi tänä iltana antanut synkän kuvauksen.

Talvisodan päättyessä ja rauhanteon hetkellä oli asema maassamme monessa suhteessa vaikea. Olimmehan saaneet luovuttaa elintärkeitä alueita. Lähes puoleen miljoonaan nousevalle väestölle oli hankittava uudet asuin-

sijat - onneksi se oli siirtynyt vapaaehtoisesti pois entisiltä asuinsijoiltaan, muuten sen myöhempi kohtalo olisi ollut kauhea. - Supistuneella alueellamme tapahuneita hävityksiä oli ryhdyttävä korjaamaan. Monet ja laajat tehtävät odottivat tämän johdosta meitä.

Nämä vaikeudet eivät kuitenkaan vieneet rohkeuttamme. Suomen kansa on työteliäs ja sitkeä. Se oli käynyt ilmi jo sotalaisissa töissä ja tämä ominaisuus ilmeni ainakin yhtä voimakkaana myöskin rauhan tehtävissä. Kaikki riensivät tarjoamaan apuaan. Koko yhteiskunta oli valmis antamaan voimansa ja kykynsä, vieläpä omaisuutensaakin käytettäväksi olojen uudelleen järjestämisessä.

Aluksi oli hankittava uudet asuinsijat ja työtä sille yli kymmenesosalle kansastamme, joka entisiltä asumaalueiltaan oli lähtenyt valloittajaa pakoon. Sieltä siirtyneelle maatalousväelle oli saatava maata viljeltäväksi. Tätä ryhdyttiin hankkimaan tunnetun pika-asutustoiminnan avulla. Muulle siirtoväelle ryhdyttiin mahdollisuuksien mukaan hankkimaan uusia työaloja.

Suurella yksimielisyydellä asetuttiin myös sille kannalle, että sodan kautta vaurioita kärsineille on mahdollisuuksien mukaan koetettava korvata menetykset. Tapahtui luultavasti ensi kertaa historiassa, että jokin kansa on näin suurpiirteisesti halunnut tasata sodan aiheuttamia vaurioita. Tässä mielessä säädettiin vahinkoja kärsineille myötämielinen korvauslaki. Jotta korvauksiin tarvittavat varat saataisiin kerätyksi, hyväksyi eduskunta raskaan omaisuudenluovutusveron. Se koski niitä onnellisemmassa asemassa olevia Suomen kansalaisia, joille oli jäänyt omaisuutta. Veron raskautta kuvaa se, että se korkeimmissa veroluokissa voi nousta jopa viidenteen osaan omaisuudesta.

Siirtoväkeä kohtaan onnetun huomion ohella ei

unohdettu mitkään sotavaurioita. Tapahtuneita hävityksiä ryhdyttiin korjaamaan. Paljo uutta ennätettiin jo suunnitella ja rakentaa. Valtion raha-asioita, jotka sodan kautta olivat joutuneet rasitetuiksi, ryhdyttiin panemaan järjestykseen. Ei myöskään unohdettu epävarman poliittisen tilanteen vaatimaa varovaisuutta. Ymmärrettiin uuden rajan vaarallisuus ja ryhdyttiin sen vuoksi sitä varustamaan mahdollisten uusien yllätysten varalta. Puolustusvalmiuttamme tehostettiin muutenkin kaikin mahdollisin tavoin. Mm. pidennettiin entinen yksivuotinen asevelvollisuus aika kaksivuotiseksi.

Syksyn 1939 hermosodasta lähtien maassamme syntynyt ja talvisodan vaikeudet kestänyt yksimielisyys eri kansalaispiirien kesken jatkui rauhanteon jälkeenkkin. Kaikkien puolueiden jäsenet huomasivat olevansa saman kansan jäseniä ja ymmärsivät, että koko maan etu on asetettava puolueen edun yläpuolelle. Kaikille muodostui ennenkaikkea yksi asia tärkeäksi - itsenäisyyden turvaaminen. Sen rinnalla muut kysymykset jäivät varjoon ja niiden ratkaisu sai jäädä odottamaan toisia aikoja. Linnarauha maan yhteiskuntapiirien kesken muodostui täten täydelliseksi. Sen avulla onnistuttiin myöskin torjumaan sisältäpäin uhannut solutusvaara.

Aavistuksemme uusien vaarojen mahdollisuudesta oli valitettavasti oikeutettu. Emme saaneet kauan nauttia aikaansaadusta rauhasta, jolle kai paremmin sopiikin nimitys välirauha. Viime kesänä suurvaltasodan laajennuttua uusille alueille hyökättiin maahamme uudelleen. Hyökkäys tapahtui samalta suunnalta kuin ennenkin ja vihollinenkin oli entinen. Jouduimme täten lyhyen väliajan jälkeen uudelleen sotaan, joka on kansaltamme vaatinut uusia ja ankaria ponnistuksia. Rauhantyöt keskeytyivät parahiksi alkuun päästyään ja talouselämän nousu katkesi. Sotaiset tehtävät kutsuivat jälleen kansalaisia.

Tämä sota, jota nyt on jatkunut yli 8 kuukautta, on ollut meille onnellisempi kuin raskas talvisotamme. Olemme onnistuneet palauttamaan valtakunnan yhteyteen Moskovan rauhassa menetetyt alueet. Symboliseksi muodostui tämä palauttaminen sen kautta, että se voitiin julkisesti todeta itsenäisyyspäivänämme, viime joulukuun 6 päivänä. Armeijamme on, vapautettuaan valtakunnan entiset alueet, asettunut edullisempiin asemiin kaukana vastustajan omalla alueella.

Näiden sotilaallisten menestysten johdosta on sisäisissäkin oloissamme uudelleen tapahtunut ratkaisevia muutoksia. Moskovan rauhassa menetetyltä alueelta poistunut väestö palaa jälleen takaisin entisille asuin-joilleen. Se aiheuttaa käänteitä kaikissa sen hyväksi aikaisemmin tapahtuneissa suunnitelmissa. Tämän väestön aseman järjestämiseksi käyntiin pantu koneisto on käynnistettävä kulkemaan takaisinpäin. Niinpä on pika-asutustoiminta toistaiseksi keskeytetty. Arvattavasti tullessaan sitä osittain peruuttamaankin sikäli kuin varattuja maa-alueita ei tulla tarvitsemaan normaalia asutustoimintaa varten. On kuitenkin odotettavissa, että pika-asutustoiminnan hyväksi suurin uhrauksin suoritettua työtä ei heitetä hukkaan. Maan nälkä tilattoman väestön keskuudessa on suuri ja sitä on pyrittävä tyydyttämään siirtoväkeä varten varatulla maalla. - Siirtoväen hyväksi laadittu korvauslaki on myöskin tarkistettava sen jälkeen kun suurin osa aikaisemmin menetetystä omaisuudesta on saatu takaisin.

Takaisin palaava siirtoväki tulee huomaamaan, että kaunis Karjala on kärsinyt suuren hävityksen. Se vaikuttaa raiskatulta alueelta. Takaisin palaava väestö joutuu aluksi elämään uudisasukkaan elämää. Paljo, ellei kaikki on aloitettava alusta. Se tulee useiden vuosien aikana vaatimaan suuria ponnistuksia ei vain

palaavalta siirtoväeltä itseltään, vaan myöskin muilta kansalaisilta heidän ponnistuksiaan tuettaessa. - Lankeaako tehtäväksemme huolehtia vielä tämän lisäksi uusien alueiden taloudellisen elämän kohottamisesta on kysymys, joka nyt jo askarruttaa mieliä. Toistaiseksi lienee syytä tyytyä siihen selitykseen, että nämä uudet alueet ovat vain sotilaallisesti miehitettyjä ja että niiden kohtalo ratkaistaan myöhemmin.

Luonnollisesti on meillä kuten kaikilla muillakin tällä hetkellä paljon muitakin huolia. Nämä huolet ja vaikeudet johtuvat, paitsi omasta sodastamme, ennen kaikkea niistä yli koko maapallon ulottuvista häiriöistä, joita nykyinen maailmansota on aiheuttanut. Meillä on elintarvike-, polttoaine-, kuljetus- ym huolia, jotka päivittäin askarruttavat sekä siranomaisia että kaikkia kansalaisia. Useasti kuvitellaan näiden olevan tärkeämpiäkin kuin ne itse asiassa ovat. Ne ovat kuitenkin kaikki pientä sen rinnalla, mitä sotilaallinen häviö rintamalla ja siitä johtuva itsenäisyyden menettäminen voisi merkitä. Tarvitsee vain kuvitella, mitä tapahtuisi, jos rintama murtuisi. Silloin täällä murtuisi paljon muutakin - niin, itse asiassa koko kansa sortuisi.

Me olemme ulkoapain saaneet lukuisia kehoituksia kaivaa sotatapparamme maahan ja tehdä uudelleen rauha itäisen naapurimme kanssa. Emme kuitenkaan ymmärrä kuinka voisimme luottaa tällä tavoin aikaansaatuun rauhaan. Me olemme siksi monta kertaa tässä suhteessa pettyneet, ettemme kernaasti enää heittäydy turhien toivoiden varaan. On pelättävissä, että tällainen, kesken riehuvaa suurvaltasotaa tehty rauha merkitsisi vain lyhyen tauon hankkimista, mutta ei lopullista turvallisuutta. Varsinkin sen jälkeen kun on tullut tietoon, mitä Neuvostoliitto suunnittelee mm. Suomen kohtaloksi

ja mitä näiden suunnitelmien johdosta Englannin hallituksen eräs vaikutusvaltainen jäsen ja arvovaltainen Times lehti ovat lausuneet, tulevat tämmäiset houkutukset meillä kaikumaan kuuroille korville.

Kaikki sodat päättyvät kuitenkin eikanaan. Niinpä nykyinen suurvaltasotakin. Toivottavasti meidän oma osuutemme sodassa on päättyvä hyvinkin pian. Silloin voi kansamme jälleen päästä rauhan töihin. Sitä kipeästi kaivattaisiinkin. Meillä on edessämme laaja työmaa. Onhan moni työ ja moni tehtävä sotaretkien vuoksi jäänyt laiminlyödyksi.

Sen työn lisäksi, joka sodan aikana ja jäänyt tekemättä on odottamassa paljo muutakin. Me olemme sodassa kärsineet suuria menetyksiä. Suurimpina menetyksenä on tietysti pidettävä sitä nuorten ihmishenkien hukkaa ja niiden invaliidien suurta joukkoa, jotka sota on aiheuttanut ja joita ei voi mikään korvata. Myöskin taloudellisia arvoja on paljo menetetty. Mutta lohdutuksemme on, että luonnonrikkauktemme ovat tallella. Ne tarjoavat hyvän pohjan jatkuvalle työlle maamme talouselämän kehittämisessä. Monella alalla onkin taloudellinen luomistyö vielä keskenäisenä. Rakentavaan työhön käytetty itsenäisyytemme aika oli liian lyhyt, jotta olisimme voineet saada käyntiin, mitä haluttiin. Tämä eika ennätti kuitenkin osoittaa, että meillä on suuret mahdollisuudet nostaa taloudellista tasoamme.

Sodan päätyttyä edessä olevana rakentavan työn kautena on meille ennen kaikkea tärkeätä laajentaa tuotantomme pohjaa. On saatava entistä runsaammin raaka-aineita omasta maastamme, ei vain maatalouden vaan myöskin muun tuotannon avulla. Meille muodostuu yhä tärkeämmäksi päästä taloudellisesti entistä riippumattommaksi muusta maailmasta. Maataloutemme on saatava

varmemmalle pohjalle, kuin millä se nykyisten koettelemusten valssa on osoittautunut olevan. Onhan suoraan todistus eräänlaisesta alkuperäisyyden tilasta, ettei maassa pystytä tuottamaan edes perunaa riittävässä määrin ja että niinkin helposti viljeltävää tuotetta kuin lanttua on tuotava ulkoa. Lähimmät ponnistukset on luonnollisesti kohdistettava tämän vuoden sadon onnistumiseen. Mutta ponnistukset eivät voi rajoittua vain tähän. On päästävä siihen, että maataloutemme vastedes ainakin tärkeimmiltä osiltaan on sataprosenttisesti omavarainen. Aikaisempina vuosina maatalouspiireissä esiintynyt pelko maatalouden omavaraisuutta kohtaan on saatava häviämään.

Myöskin teollisuutta on kaikin puolin kehitettävä. Ennen kaikkea on sen alaa laajennettava. On päästävä käsiksi maan uumenissa oleviin mineraalirikkkauksiin, joita tähän mennessä on vain vähäisessä määrässä voitu käyttää hyväksi. Vuoriteollisuudesta saattaakin muodostua maallemme eräs sen talouden tulevista tukipylväistä. Myöskin kemiallista teollisuutta on kehitettävä. Sehän onkin oikeastaan vasta kapalossaan. Tuotanto kaikilla aloilla täyteen käyntiin - se tulee olemaan meidän tunnuksemme ja ainoa pelastuksemme niistä taloudellisista vaikeuksista, joihin sotavuosien aikana olemme joutuneet. Tämän ohjelman toteuttaminen tulee vaatimaan paljon ponnistuksia ja ennenkaikkea ankaraa työtä.

Tämä onkin ilmeisesti kaikissa piireissä ymmärretty. Onhan ollut ilahduttavaa nähdä, miten työnsä arvo on noussut ja työ päässyt kunniaan. Kukin kansalainen voikin omalla alallaan suorittaa arvokkaita palveluksia maalle. Meillä ei ole varaa pitää joutilaana ketään, joka pystyy hyödyllistä työtä suorittamaan. Hyödylliseen tuotannolliseen toimintaan on vedettävä mukaan myöskin naiset sekä entistä nuoremmat ikäluokat samoin

kiin vanhempi polvi, jonka aikaisemmin on katsottu voivan vetäytyä lepoon. Kaikkien on entistä tarkemmin käytävä ponnistamaan voimiaan maan taloudellisen tason kohottamiseksi. Yhteiskunnan on samalla pidettävä huolta siitä, että myöskin ammattitaito eri aloilla saadaan nousemaan. Se muodostaa erään tärkeimmistä edellytyksistä tuotannon laajentumiselle ja monipuolistumiselle. Ammattikoulutukselle on senvuoksi omistettava riittävästi huomiota.

Samalla kun siis toivomme rauhantilan nopeasti palaavan maahamme on meidän valmistauduttava suuriin ponnistuksiin ei vain kärsimiemme taloudellisten vaurioiden korjaamiseksi vaan myöskin taloudellisen asemamme kohottamiseksi entistä korkeammalle tasolle. Se on ainoa mahdollinen tie, jos haluamme välttyä suistumasta köyhyyteen ja alentuneeseen elintasaan. Samalla päättäväisyydellä kuin olemme valloittaneet takaisin entisen maantieteellisen alueemme on meidän valtakuntamme rajojen sisällä tehostetun työn avulla valloitettava takaisin kunollinen elintaso koko kansalle ja ei vain valloitettava takaisin, vaan myöskin sitä entisestään runsain määrin kohotettava. Se on tie Suomen nousuun.
